

VIZE

THE STATE OF NEW YORK

IN SENATE
January 14, 1960

REPORT
OF THE
COMMISSIONER OF THE DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICES
IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE
ON JANUARY 14, 1959

THE DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICES HAS THE HONOR TO SUBMIT TO THE SENATE THIS REPORT IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE ON JANUARY 14, 1959. THE REPORT SET FORTH THE RESULTS OF A COMPREHENSIVE STUDY OF THE DEPARTMENT'S ACTIVITIES DURING THE YEAR 1959. THE STUDY WAS CONDUCTED BY A COMMITTEE OF THE DEPARTMENT, CHAIRED BY THE COMMISSIONER, AND CONSISTED OF MEMBERS OF THE DEPARTMENT AND MEMBERS OF THE SENATE. THE STUDY WAS DESIGNED TO DETERMINE THE DEPARTMENT'S PRESENT AND FUTURE NEEDS, AND TO IDENTIFY THE MOST EFFECTIVE METHODS OF MEETING THESE NEEDS. THE STUDY WAS COMPLETED IN DECEMBER, 1959, AND THE RESULTS WERE PRESENTED TO THE SENATE ON JANUARY 14, 1960.

14. Fijen
1960

THE DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICES HAS THE HONOR TO SUBMIT TO THE SENATE THIS REPORT IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE ON JANUARY 14, 1959. THE REPORT SET FORTH THE RESULTS OF A COMPREHENSIVE STUDY OF THE DEPARTMENT'S ACTIVITIES DURING THE YEAR 1959. THE STUDY WAS CONDUCTED BY A COMMITTEE OF THE DEPARTMENT, CHAIRED BY THE COMMISSIONER, AND CONSISTED OF MEMBERS OF THE DEPARTMENT AND MEMBERS OF THE SENATE. THE STUDY WAS DESIGNED TO DETERMINE THE DEPARTMENT'S PRESENT AND FUTURE NEEDS, AND TO IDENTIFY THE MOST EFFECTIVE METHODS OF MEETING THESE NEEDS. THE STUDY WAS COMPLETED IN DECEMBER, 1959, AND THE RESULTS WERE PRESENTED TO THE SENATE ON JANUARY 14, 1960.

THE DEPARTMENT OF SOCIAL SERVICES HAS THE HONOR TO SUBMIT TO THE SENATE THIS REPORT IN RESPONSE TO A RESOLUTION PASSED BY THE SENATE ON JANUARY 14, 1959. THE REPORT SET FORTH THE RESULTS OF A COMPREHENSIVE STUDY OF THE DEPARTMENT'S ACTIVITIES DURING THE YEAR 1959. THE STUDY WAS CONDUCTED BY A COMMITTEE OF THE DEPARTMENT, CHAIRED BY THE COMMISSIONER, AND CONSISTED OF MEMBERS OF THE DEPARTMENT AND MEMBERS OF THE SENATE. THE STUDY WAS DESIGNED TO DETERMINE THE DEPARTMENT'S PRESENT AND FUTURE NEEDS, AND TO IDENTIFY THE MOST EFFECTIVE METHODS OF MEETING THESE NEEDS. THE STUDY WAS COMPLETED IN DECEMBER, 1959, AND THE RESULTS WERE PRESENTED TO THE SENATE ON JANUARY 14, 1960.

EDUARD HOFMAN VZPOMÍNÁ

Milý Pepíku, protože jsem se teprve před nedávnem dověděl, že už vstupuješ také jako mnozí z nás dávno před tím do řad tak zvaně dříve narozených, jimž je bílé víno mlékem, dovol mi, abych Ti připomenul něco ze společných zážitků za dlouhý čas naší tak intenzivní spolupráce. Víím, že Tvoje výtvarnická paměť je orientována spíš vizuálně, pokusím se tedy aspoň dotekově nasměrovat ji poněkud auditivně. Koneckonců v dnešní době a při našem společném řemesle se audiovizuálnost velice nosí a osvědčuje. Naštěstí i pro nás.

Když jsi mezi nás Bratry v triku přišel rovnou ze Zlína, kde jsi v umění oživlé kresby získal první ostruhy, vzali jsme Tě rádi mezi sebe jako jednoho z přespolních, abys nám pomohl zakládat, hledat i nalézat českou školu animace, jak tomu později začali v zahraničí honosně říkat. Tvoje přímo bravurní schopnost převést kterýkoliv výtvarný rukopis či malířskou techniku dosud mrtvé komposice do poetického světa kresleného filmu Ti určitě předurčily všechny tři sudičky v Kolébce nad Popelkou. Pokud vím, tak jen málokdy a málokomu se dokázaly ve svých přáních do budoucna tak vzácně shodnout jako u Tebe. A proto jsme si mohli spolu zamilovat bratry Čapky, Mistra Josefa Ladu, který si Tvého talentu velice považoval, nebo Jeana Effela, který Ti přátelsky říkal „Le Président Camembert“, protože ty tři souhlásky po sobě ve Tvém mužně znějícím jméně byly pro něj prakticky nevyslovitelné.

Při práci na Janáčkových Říkadlech bylo Tvoje jméno pro Mistra Ladu zárukou, že jeho kresba při pohybovém přepisu neutrpí. A na to byl Josef Lada velice choulostivý,

opatrný a nedůvěřivý. Na štěstí pro náš film, protože to měla být Ladova prvotina, jási měl už ze Zlína nejlepší doporučení, neboť jási spolupracoval s jeho mladší dcerou Alenou. Právě Tvoje jméno mi tenkrát pomohlo překonat Mistrovu obavu z toho, co všechno se může z jeho kresby stát, když se jí zmocní animátorský kolektiv. A vzpomeň si na ten nádherný pocit, který jsme zažili při první pracovní projekci, kde přísny divákem byl sám Josef Lada. Když se v promítáčce rozsvítilo, chvíli, nekonečně dlouhou chvíli bylo ticho. Pak se Mistr roztleskal a nám padaly ze srdcí kameny až to dunělo. A když se k nám otočil, povídal: A víte, že jsem vůbec nepoznal, co jsem kreslil já a co vy? A ti „vy“ jási byl „ty“! To byla, vzpomínáš si, ta nejlepší poklona.

Naše nejdelší spolupráce trvala bezmála čtyři roky. To bylo při Stvoření světa. Effel mi dal k dispozici na dva tisíce kreseb z dosud vydaných knižních ilustrací. A po přísném výběru pouhá dvoustovka Ti sloužila při výtvarné přípravě obrazové složky tohoto našeho prvního celovečerního kresleného filmu. Pepíku, to byly časy! Říká-li se trefně, práce „jako na kostele“, tak tohle byla katedrála skoro jako pařížská Notre Dame. Co jsme se kolem ní nachodili. A do Louvru a k Effelovi do Rue Bonaparte 1. Anebo ten domek se zahradou až tam kde končí Seine v lamaněském kanálu přímo naproti dýmajícímu Le Havru. Jablečná Normandie s nejlepším calvadosem na světě. Ve Vasouy u Honfleuru jsme k němu přikusovali jen tak bez bagety prolezelý lesknoucí se pont-l'évêque. Přece Ti nemusím právě teď psát zrovna o filmu. Na ten se můžeme i s ostatními kdykoliv zase rádi podívat.

Když jsem si teď ještě jednou přečetl, co jsem Ti zatím napsal, uvědomil jsem si s překvapením, že už i s Te-

be chtějí udělat Našeho dědka Josefa. Tak se nedej, Pepíku, já tomu stejně nevěřím, že by se jim to mohlo povést.

*Upřímně Tvůj
Edmund*

OSVĚNY VNITŘNÍHO A VNĚJŠÍHO SVĚTA

V přívalu krajinářských banalit a mnohdy lehce dostupného aranžérství vynikne pevně koncipovaná figurální malba téměř jako zjevení. Exklusivnost takového projevu, jak je tomu v případě Josefa Kábrty, musí ovšem mít zcela pevné základy, musí vycházet z velkých znalostí a zkušeností. Jinak by ztroskotala jako diletantský pokus o renezanci velké malby historických období.

Kábrtyovy obrazy - a s nimi paralelní grafiky - jsou v nejlepším smyslu secesní. Mají příznačnou dekorativnost, rozvíjející se ve velkoryse pojaté ploše, bohatou symboličnost a dějovou bohatost, skrývající nejedno překvapení v nečekaných kontrastech. Jsou blízké nadreálnímu pojmání, jež dává figurám nebo jejich částem charakter zjevení. Proto nepotřebují názvů. Navozují příznačnou atmosféru, v níž pracuje fantazie dál a dotváří sama svou individuální silou.

K historismu měl Kábrt blízko už ve svých reminiscencích velkých sjevů minulosti. Nešlo o napodobení způsobu jejich malby, ale o zrcadlení silných témat, která se zapojila do vlastního způsobu projevu.

Jak prokazují Kábrtovy grafiky, je u něho všechno založeno na precizní kresbě, která se od realistického popisu, z něhož původně vzešla, pak fantaziálně uvolnila. V přesložitě síti této kresby pohybují se myšlenky, zaplány jsou v nich ozvěny vnitřního a vnějšího světa. všechno je utkáno z čar a doteků pera, ze sfumata, zdánlivého chaosu až k perfektnímu zobrazení. Je to magma lidského podvědomí, vřící a složité, prorůstající se a k úděsu tajemné a zároveň magicky přitažlivé, jako byly secese a romantický symbolismus.

Těžko říci, do jaké míry jsou kresby jen přípravou k malířské tvorbě. Jsou nesporně svébytným projevem, i když v mnohém už předpovídají malířskou formulaci. Ale teprve při ní může se uplatnit příznačná a silná barevnost, která má samostatnou narativní funkci a posiluje celkový účinek. Je to barevnost velmi složitá, odpovídající i složitosti celé obrazové skladby, u níž je vždycky charakteristický rys monumentality bez ohledu na vlastní velikost obrazu. Jakoby se malba napínala v daném formátu až po okraj a chtěla přesahovat ještě dál, právě do oné sféry fantastična a velkých představ.

Jistě se bude srovnávat volná Kábrtova tvorba s jeho činností v kresleném filmu. Najde se mnoho paralel, protože jedno bez druhého by nemohlo u něho existovat. Tatáž úsilná práce, kterou od mládí věnuje kreslenému filmu, u jehož zrodu v našich poměrech stál, projevuje se i v ostatní jeho tvorbě, kterou aspoň ukázkově na svých výstavách přináší.

Jaroslav Hlaváček

DOKUMENT, NALEZENÝ V KOŠÍČKU Z PÁSOVCE

Laskavostí ředitele Musea v Lomnici n.P.dr.F.No-
váka dostaly se pisateli těchto řádek do rukou čtyři
pergamenové lístky, nalezené při úklidu musejní budovy v
košíčku z pásovice. Starožitný rukopis, místy už vybledlý
a nezřetelný, lze podle typických znaků - rozlišení měkké-
ho i tvrdého y - téměř bezpečně datovat na přelom 70. a
80.let 20.století. Prvý lístek - pokud se nám jej podaří-
lo rozluštit - zachycuje patrně jakousi polemiku, vedenou
nejspíše před soudním tribunálem, na druhém je zapsána ob-
žaloba tehdejšího malíře Josefa Kábrta, na třetím jeho ob-
hajoba a osudu čtvrtého budeme věnovat pozornost závěrem
práce. Protože jde o vzácnou památku na umělce, jehož obra-
zy jsou dosud uchovány v mnoha galeriích, nad to spjatou
s někdejší historií města, rozhodli jsme se ji zde uveřej-
nit v plném znění.

Lístek I. „Zlý kouzelník Kábrt...” - vůbec není zlý a dokonce ani tak namyšlený, jak by mohl být

„přebývajícím v temné jeskyni uprostřed zkamenělého města...” - to taky není pravda, jeskyni si tu zařídil náramně světlou, celou vonící barvami a laky a rozřáfenou pomalovanými plátny a i to město je tak živé, že radost podívat

„usmyslil si vyčarovati podivuhodné potvory, větším dílem fantomy ničemu nepodobné, jejichž pomocí hodlá ovládnout svět”. Na tom by už něco bylo: podivuhodná stvoření vyčaroval; že by však byla nepodobná z míry pěkným ženám a z míry ošklivým starcům, to se říci nedá....

Lístek II. „Obžaloba nechť se opírá o to, že uvedený kouzelník je důvodně podezřelý ze sedmi smrtelných hříchů, jmenovitě: jakožto tajný spiritista, spolčený buď se silami docela neznámými, nebo aspoň s těmi, které odedávna ovládají Podkrkonoší, omámil lidi netoliko ve městě samém, nýbrž i v širokém okolí a podle posledních udání proniká i za hranice království českého do spřátelené říše polské, jejímiž důvěřivými obyvateli je jeho kumšt horlivě přijímán. K čemuž dodávám, že na vlastní uši jsem slyšel výrok jistého nadšence: „Byl jsem z toho obrázku nemocnej a musel jsem ho mít”, což mohu kdykoli stvrditi přísahou. Pročež již puncto primo navrhuje se k výše jmenovanému přikročiti právem útrpným.

Secundo: projevuje se jakožto držitel absolutní visuální paměti. Protože pak nebylo ani bedlivým zkoumáním zjištěno, že by měl v hlavě fotoaparát s barevným filmem, nelze bez zásahu nadpřirozených sil vysvětlit, že je kdykoliv schopen hodit na papír obrázek od Lady, Trnky, Alfonse Muchy a desítky dalších mistrů, čehož opět jsem byl svědkem. / protože taková činnost uvádí kunsthistoriky do

stavu střídavého vytržení a šoku - jako příklad uvádím románový krucifix evidentně francouzské proveniencie, který při bližším ohledání ukázal se býti jmenovaným uvažovaný z moduritu - doporučuje se natažení na akřipec.

Tertio budiž připomenuto, že pravděpodobně na základě celoživotní práce ve filmu mají i jeho obrazy a kresby charakter cyklický, to jest takový, že po shlédnutí jednoho vzniká žízňivost viděti jiný a pak ještě další, předchozí zdánlivě vysvětlující a jejich ideu rozvíjející, nikdy však nekončící a tudy k stálému vyprahnutí a toužení svádějící - pročť nemělo by býti opomenuto španělských bot.

Quarto budiž potahován za naprostou suverenitu kresby, pevné i křehké, ostré i šrafované, vzducky jednoznačného výrazu, k čemuž jako okolnost přitěžující udávám, že z jeho vlastních úst jsem slyšel, kterak si tento precizní způsob podání netoliko pochvaluje, nýbrž i od jiných vyžaduje (palečnice)!

Quinto jest obviněn, že to, co dělá s barvami, není malování, nýbrž dekorace. To má jistě z filmu. A od Alfonse Muchy, a od Gustava Klimta (kterého zapírá, tvrdě, že nic takového neviděl) a kousek z Wyspiańského (toho asi opravdu nezná) a ještě něco ze slavných malířů Mladé Polsky. Dál bezbožně odkrývá vzpomínky na Preislera, na svaté mistry kresby Ingesa a dokonce Michelangela, a zase třeba na Démony Vrubelovy (které asi taky opravdu neviděl) - (vypálení čejchu!)

Za předposlední se předestírá podivná a velmi osobitá koncepce kreseb i obrazů, sugescie irrealna skrze formu zdánlivě až naturalistickou. Zhruba řečeno je to táž forma společenské angažovanosti i kritiky, která proslavila české umění v celém světě v průběhu posledních dvaceti let (pálení pochodněmi, případně utětí pravé ruky).

Posléze a nakonec: jeho obrazy nejsou žádné obrazy, nýbrž namalované touhy, někdy až lačná, dravá, někdy tičná a smutná, chtivá i resignující, neklidně škrabající a rozmáchle vtíravá, touživá, hledající a znechucená, posedlá a sebe samu zavrhuující. Jest tedy jakožto svůdce sebe sama i druhým tvorem obecně nebezpečným a bylo by ho nejlépe zadržet, kdyby se však podhrabal, nebylo by špatné ani upálit."

Lístek III., náčrt obhajoby. „Při výčtu zlych skutků uvedeného kouzelníka nelze nepřipomenout typ, který zastupuje.

Odkud se najednou vzalo v naší době malování v podstatě symbolistní, dosud pokojně dobrých 60 let - zdálo se, že navěky - spící. Jak se vůbec mohly zjevit zasněné dívčí hlavy, hádanky šachovnic a jablek, ztracená gesta a výhrůžky zlych draperií? Mačkané šlojife a ostrovy mořské pěny, ozvěny melodií a odrazy obrazů?

Jako by vyvěřela sopečná láva zpod zdánlivě pevné kůry. A malíř byl na tom téměř bez viny. Hodiny, dny a léta vytrvale kreslil - malovat uměl dávno - ale teprve za prahem zralých let vychrlil stovky monumentálních kreseb, desítky obrazů, nespočet grafiky.

Mimoděk rozmyšlíme o dění mimo vůli, o životě živelném, o umění jako funkci společnosti. Jaká je společnost, jež potřebuje tyto obrazy? Jaký je malíř, který je dává lidem všanc?

Vypráví o tom sám a vypráví hezky; nápady od něj jen odletují, jak kapky z čerstvě umyté ruky: kam postaví dívku, kde přetne obraz, co značí zrcadlo... Co značí jeho práce?

Víme, že v staletích žije jediný tvar, všichni ho hledáme, sochaři z něho odtesávají kámen a malíři mu snímají i oblékají šat. Všechno nadarmo. Jak slupky cibule či listy salátu - pod zevním stejná a pod ní další, k srdci se nedoloupeš..."

Častým užíváním košíčku z pásovce byl čtvrtý lístek s rozsudkem umatlán k naprosté nezřetelnosti. Pokoušeli jsme se číst tento dokument proti světlu, vyzařovanému některými Kábrtovými obrazy, chovanými přímo v museu. Avšak tento experiment se stal osudným: při přiblížení k obrazu se stočený pásovec, prokazatelně několik set let nehybný a dočista vyschlý, s překvapivou mrštností rozvinul, hbitě zaběhl do obrazu a tam na sebe vzal podobu dívky, zcela nedostatečně oděné, když se byl před tím na nás neuctivě, ale velmi výrazně zašklebil. Na dotek bylo plátno v místě pásovcova vniku horké až palčivé a někteří z účastníků tvrdili, že obraz sám dráždí a svádí i na poměrně velkou vzdálenost. Usoudili jsme z toho, že v případě daných maleb jde o zvláštní druh tajemného leč intenzivního dění, ne nepodobného životu a doporučili jsme řediteli musea, opatřit je nápisem: Nedotýkati se, obrazy jsou živé!

Ivo Kořán

TA VÁŽNÁ TVÁŘ V BREJLÍCH

Připadá mně to už hrozně dávno, co jsem se poprvé setkal s Pepíkem, totiž s Josefem Kábrtem. A ono to taky dávno je. Skoro už třicet let. Místo setkání: ateliéry kresleného filmu Bratři v triku, tehdy ještě ve Štěpánské ulici. Toho času jsem byl novinářem, ale k těmhle strohým místnostem s řadami prosklených pultů měl jsem velmi blízko; právě zde jsem se za války učil asi půldruhého roku animátorskému řemeslu. V roce 1948 sem přišel mladý muž - tehdy jsme totiž všichni byli mladými muži - který, ačkoliv se smál a bavil přiměřeně svému věku, měl ve svém zjevu cosi, co bych spíše přisoudil profesorovi matematiky než výtvarníkovi. Byl to Josef Kábrt.

Od té doby tedy přešlo bezmála třicet let a my, tehdejší mladíci, jsme přece jen poněkud sestárli. Někdo víc, někdo méně, ale Josef Kábrt vůbec ne. Nic se na něm nezměnilo. Jsem si jist, že mu křeččí za ty roky nemusel brát nikdy novcu míru a jeho protáhlá tvář s pečlivě narýsovanou pěšinkou znesnadňovala odhad věku tenkrát jako dnes. Jenom přesně nevím, zda tehdy nosil brejle, ale řekl bych, že už s nimi byl nesen ke křtu. Prostě - brejlatý typ.

Může se zdát, že jsem se nějak moc rozpovídal, jak Josef Kábrt vypadá. Chci mluvit o výtvarníkovi a výsledky práce s perem a tužkou nemají nic společného s tvůrčovým zevnějškem. Opravdu nemají? Vždycky jsem se bavil zjišťováním souvislostí mezi charakterem výtvarníkovy vzhledu a jeho díla. Tam, kde jsem ji rozpoznal, pocítil jsem uspokojení, že věci jsou, jak mají být. Pronikavé, temné oči Františka Tichého opravdu odpovídaly preciznosti a demoňčnosti jeho čarodějných grafik, a Cyril Bouda jako by

přímo vystoupil ze svých mědirytí. Bohužel, jindy se hra nevydařila.

Musím však přiznat, že mi trvalo nějaký rok, než jsem začal odhadovat, do jaké míry Kábrtov profesorský typ, zdůrazněný korektním stylem oblékání, odpovídá jeho kresbám a obrazům, které jsem ostatně dlouho neznal. To už jsem dávno nebyl novinářem a pracoval s Josefem v jednom studiu. Oba jsme teď byli Bratři v triku a oba jsme natáčeli - což děláme dodnes - kreslené filmy. Proto mne asi zprvu víc zajímala práce Kábrta filmaře než výtvarníka. Josef je takřka totálním autorem svých filmů. Nejen že si je režuruje, ale obstarává si ovšem sám jejich výtvarnou stránku a řázuje pohyb, čili animuje, ne-li všechny záběry, tedy aspoň ty důležité. Tak může uskutečnit své představy v daleko vyšší míře, než kdyby byl jen režisér. Tato mnohostanná autorská činnost urodila nejkrásnější ovoce ve dvou filmech. Starší Železný klobouk vypráví formou pohádkového podobenství o nebezpečí jen zdánlivě likvidovaného fašismu. Na toto stále aktuální téma bylo vytvořeno hodně prostředních věcí, což však rozhodně není případ Kábrtova filmu. Děj je prostý a hraje tu jen dvě postavy - slepice a démon, zprvu ubožácké strašidlo, které se však rozroste v obudné monstrum. Tato figura nevzdává jen svědectví o Kábrtově virtuózní kresbě a animaci, prozrazuje také, že ten, kdo ji vytvořil, je víc než suverénní profesionál: je to umělec.

O něco později Josef upravil pro kreslený film Wildovu pohádku Slavík a růže a k jejímu grafickému ztvárnění použil stylu Wildova ilustrátora - Aubreye Beardsleye. Myslím, že tu nerozhodovala tato vnější okolnost, ale volba Kábrtova srdce. Beardsley, souchotinářský Angličan, který navzdory své blízké smrti se stal čelným představitelem secesního umění, jej musel přitahovat ra-

finovaností a důslednou stylizací kresby. Beardsleyova grafika je přísně černobílá. Proto jsem byl překvapen, že ji Kábrt zamýšlí „obarvit“. Přiznám se, moc jsem si od toho experimentu neoblíboval a tím více mne udivil naprostý zdar výsledku. Kábrt použil jen čisté, nalomené tóny, jejichž ledová průzračnost uchovala čistotu kresby. Kdykoliv tento film vidím, jsem znovu okouzlen na tak Wildovou salonní pohádkou, jako poezií modré vonné noci, která ve mně rozezní vzpomínku na sny mého mládí. Za ten silný citový účín děkuji Josefovu kacířskému nápadu - kolorovanému Beardsleyovi.

Když jsem se nedávno dozvěděl, že Kábrt připravuje výstavu obrazů a grafik, pomyslel jsem si: konečně! Nejednou jsem si uvědomil rub té úspěšné tvůrčí dráhy v animovaném filmu, kterému věnoval bezmála celý svůj život. Poskytla mu složitá mašinérie a věčná časová tíseň filmové výroby dost prostoru, aby zde rozvinul své imponující výtvarné nadání? Soukromí výtvarnickova ateliéru nesmí být věží ze slonové kosti, ale jeho ticho a možnost koncentrace je až dosud tou nejúrodnější půdou pro umělecký růst. Jak často si Josef Kábrt mohl dopřát tento luxus? Jeho talentu byla vždycky nejbliž figurální malba přesná, poněkud dekorativně stylizované kresby, často inspirované krásnou literaturou. Viděl jsem na diapozitivech několik jeho obrazů. Vyčetl jsem z nich odpovědnost, hodnou větších úkolů, než jaké dosud přijímal. A tak aspoň vidím, že jeho vážný zjev, který mne vždy mátl, je úplně a docela na místě.

Jiří Brdečka

Se svolením autora přetištěno z časopisu Ahoj na sobotu
č. 37 z roku 1977

POZDRAVY OD PŘÁTEL

Kdosi mně kdysi řekl, že jsme si podobní. Jestli prý nejsme náhodou bratři.

Bratři nejsme..Leda po duchu. Ale bylo by docela „prima“ mít takového „bráchu“!

Když se dívám do zrcadla, což činím přinucen svým povoláním často, musím přiznat, že tu jakási podoba je. A myslívám si, že to není špatné, být podoben dobrému člověku. Ale stejně jsme každý úplně jiný. Kdo ví, jak to vlastně všechno je. Není to podstatné. Co očí tolik lidí, co člověk jiný pohled, názor, jiná přání, povaha. A je to tak dobře, tak to má i být. Důležité je, že Pepa Kábrt je mým přítelem.

To šťastné, slunečné nedělní dopoledne, kdy jsem se s ním poznal, v Lomnici na náměstí, seděl na zídce za kostelem před domem kde bydlí a četl Erbenovu „Kytici“. Tehdy mě ta kombinace prostředí, člověka a knihy překvapila. Je dost zvláštní a při nejmenším neobvyklá.

Po sedmi letech jsem namlouval ve studiu kouzelné verše Erbenovy balady ke Kábrtovu stejně krásnému kreslenému filmu „Svatební košile“. Vzpomněl jsem si na chvíli našeho seznámení. Najednou ztratila svou neobvyklost a zvláštnost. Vše bylo prosté a čisté jako Josef Kábrt sám. Ta Erbenova „Kytice“ v Pepových rukách tehdy v neděli na náměstí, to byl začátek jeho nesmírně složité a trpělivé práce - práce na kresleném filmu.

Josef Kábrt a kreslený film. Dva pojmy nerozlučně spojené. Ve filmovém světě všeobecně uznávané. Do dnes již bohaté čs. historie kresleného filmu promluvil Pepa Kábrt nejedním vynikajícím a neopakovatelným kreslířským i režisérským tvůrčím činem.

Vážím si lidí, kteří něco umí. Hlavně těch, kteří umějí dělat. Můj přítel Pepa se nebojí žádné práce. Když jsem boursal a stavěl chalupu na Morcínově, přítel Pepa pomáhal. Lopatu, cihly, maltu, kladivo, hřebíky, trámy, pilu jsme si předávali jako navštívenky - na nich jsme přečetli kdo a jaký jsme. Když se nedalo ještě na chalupě spát, pozval domů, jeho žena Libuška navařila nějakou dobrotu, poskytl nocleh a ušetřil mi cestu do Prahy a zpět.

Pravý Lomničák, který nezapře svoji podkrkonošskou národu. Jeho „počkej, já ti pomůžu, to bude hned“ se stalo na Morcínově pro mne i mého syna i Kábrtova syna Pélu odkládaným úlovím i když se často to „hned“, vyřčené ráno, protáhlo třeba až do úplné tmy. Je dobré mít takového přítele.

Když v mládí jsem výtvarníčil, maloval. Pak mne život, ona podivuhodná souhra okolností a náhod odvál na čtyřicet let k divadlu. Na malování nezbyl čas, ale na svou zálibu z mládí jsem nezapomněl. Vždycky mě to táhlo k výtvarníkům. A Pepa Kábrt je malíř. Malíř s velkým M. Mistr.

V poslední době začínám znovu. Znovu se učím malovat a výtvarničit. A to je další náš společný zájem. Miluji jeho kresby, skicy k obrazům i jeho kreslířsky nepřekonatelné, v pravdě mistrovské pérovky tuší. Nad barevností a výtvarným rozvržením jeho olejů a kvašů stojím mnohokrát se zatajeným dechem. Často je vidám první a mnohdy rozpracované. Nebudu plýtvat slovy chvály nad Kábrtovými obrazy. Dívám-li se na ně, mám radost. Radost, že jsou krásné, dokonalé, radost z toho, že můj přítel Pepa umí. Mohl bych psát ještě dlouho a mnoho i když se spolu známe teprve deset let. A stále budu jemu i sobě vyčítat, že jsme se nepoznali dřív. Ale nakonec proč? Vždyť je všechno ještě před námi.

Sedesátníci, hoši jako květi

A tak Ti přeji, můj milý o málo starší příteli Pepo, hodně zdraví, síly a klidu k malování, tvůrčí nápady - mnoho slavných výstav, krásných námětů pro film a úspěšných premiér, štěstí a všeho dostatek! A kdybya někdy náhodou něco potřeboval, víš, kde mě hledat. Stále platí a bude platit to Tvoje: „Počkej, já ti pomůžu a bude to hned!“ Buď zdrav!

Tvůj

Jiří Holý

Milý příteli,

jeem bezradný. Nevím, jak se píše šedesátníkovi. Má to být zdravice a obligátním přáním mnoha zdraví a síly do další tvůrčí práce, či stačí srdečné potřesení rukou a upřímným pohledem do očí? Mám se tvářit, jakože věk jde mimo nás, že se nás to nedotýká, že jen příroda si a námi

lehkomyslně zahrává? Jsou prece daleko závažnější zastavení v lidském životě, před kterými stojí za to postát s lehkým poohlédnutím. Mám na mysli jisté mezní situace, které přesněji definují fakt, že čas pokročil, že se s námi něco událo, že se v nás cosi proměnilo. Jenže tyto proměny jen pramálo ovlivňuje kalendář - ten věčný účetní s klotovými rukávy.

Neberu na vědomí číslici, která zdobí Tvé jubileum a s uvolněnými rukama sahám tam, kde se cítím volněji: do zdvojeného světa Tvé tvorby o níž mohu svědomitě prohlásit, že si jí vážím.

Řekl jsem z d v o j e n é h o s v ě t a . Nemám pro tuto skutečnost rovnocennějšího určení, neboť Tvoje tvorba je (alespoň pro mne) determinována dvěma rozdílnými rytmy, jimž společným jmenovatelem je umění. Na straně jedné je to rytmus, který si vynucují zákony pohyblivých dájų projekční plochy, na straně druhé je to rytmus ticha, který sis na umění vynutil Ty, ne abys životu unikl, nýbrž abys ho naplnil. Sloužíš jediné věci ve dvou podobách. Takovou roli bych si jednou rád zahrál. Rolli, kdy herec vystupuje sám ze sebe, aby znásobil účinek.

Máš v sobě dva ateliéry. Lidé Tě, pravda, znají více z toho prvního, v němž kresbou veršuješ pro širší veřejnost na stříbrném plátně. Ten druhý ateliér, to je Tvá Třináctá komnata, ne náhodou veřejností méně známá.

Do této komnaty se Ti vetřít, znamená vstoupit do světa Tvého ticha. Do světa kultivované, ornamentální kresby tajemných, bezelstných a přece tolik zraňujících ženských očí, na první pohled čistých, jak studánka v předjitním tipytu.

Takto zasažen jsem odcházel při své poslední návštěvě z Tvého ateliéru v Lomnici a věř mi, nemusel jsem se tam pro upřesnění těchto několika řádek vracet. Setkat se s Tvým dílem znamená potěšit srdce i oko, znamená pochopit ty dva zdroje Tvé inspirace.

Tvůj

Ilja Prachař, kamarád.

Jestli jste viděli kreslený televizní seriál Kluk z plakátu, tak asi v tomto smyslu se dá hovořit o klukovi z Lomnice. Dokonce jsme ho velmi snadno zlákali na loutkové divadélko, pro které nám vyrobil dvě příšerně poetické hlavičky čarodějnice a vodníka. A zadní kulisu pekla. Pohádkové realistického, jako by tím peklem už prošel. Jak malý kluk. Jenom si ho není možné poslat pro pivo, protože za tu chvíli zvládne namalovat třeba veliký obraz pro inscenaci v Národním divadle, což dosvědčí režisér Eduard Hořman. Představte si, že vám tenhle kluk z Lomnice vběhne do chalupy a řekne, tohle nedělejte, to se do Lomnicka nehodí a pak vám načrtne na papír selský stůl pana starosty. Vždy mě potěší podobná péče o zachování krajových zvláštností, ale místní poradny asi ještě nevěly ve známost. Problémy lidských vztahů na vás přímo utočí nejen z jeho obrazů a jeho filmů, ale i z jeho vyslovovaných myšlenek. A už nedočkavě sedí s manželkou Libuškou u ohně a točí živánskou pečení, zpívá, vypráví vtipy, vypráví jak v Paříži tančil s Bardotkou, nebo ona s

ním? Už si nevzpomínám. Tento temperamentní kluk neposeda je tak nedočkavý, že dvakrát se nám ho nepodařilo přemluvit a jedli jsme tvrdší živáňku. Lomnický kluk vám přefrčí na lyžích kolem chalupy a jen stačíte zaslechnout - „já se pak stavím, jen co zastavím lyže“. Klukovská fantazie a vitalita mu pomohla získat životní sílu a optimismus. Nevím kdo, ale někdo začal roztrušovat, že je tomu klukovi z Lomnice šedesát let. Nevěřím! Podle jeho děl mám pocit, že se znal s Albrechtem Dürerem. Jistě coural po Paříži s Alfonsem Muchou a možná potkali malého hochy, který se jmenoval Jean Effel. Šla kolem Bardotka a řekla si „s tím lomnickým klukem si musím zatancovat“. Lomnický kluk Josef Kábrt bude takhle vypadat stále. Bude se muset jak se lidově říká, trhnout mezi dveřma, jestli nebude chtít být mužská věc Makropulos.

Tento slohový úkol napsal

Otto Šimánek

Vážený Pepíčku, nevím jak já, hlava tituly a poetami neověnčená, se Ti budu vyjímat v tomto slavnostním sepišování. Můžu Ti pouze přát jako Tvůj nenápadný, ale upřímný přítel. Ale k čemu Ti to vlastně přejeme? Neříkej, že k ...áťinám. Nevěřím! Ty se svým neutuchajícím smyslem pro humor, plný skoro rošťácké vitality (to je prosím poklona), nemůžeš, navzdory přírodě, stárnout. Pokud Ti někdo říká, že trošku ano, tak věř, že to je pomluva a zlomyslná závist stárnoucích pánů. Vždyť to vidíme na Tvých obrazech. Kdopak umí namalovat tak krásné holky? Jejich krása je nejenom ve tvarech, barvě a kompozici, ale také v jejich až voňavé životnosti a smyslnosti. A to pře-

ce může umět jen Odborník a veliký ctitel krásy. Ctít krásu Tě učil život, těžké a trpělivé povolání tvůrce - umělce. Říká se o Tobě, že snad dokážeš kreslit oběma rukama, Tvá fantastická zručnost a obrovské množství nápadů, Tě nutí k posedlosti prací. Domnívám se, že tato posedlost je ta nejpříjemnější nectnost, která Tě, nevinného chlapce z venkova, mohla ve městě Praze uchvátit. Ve svých obrazech a grafikách volíš jakousi symbiozu realistického vyjádření svých snových až pohádkových představ. Konfrontace krásy a ošklivosti je vlastně konfrontací dobra a zla. Bylo by krásné, kdyby zlo bylo pouhým historickým dokumentem, zachyceným ve Tvých dílech. Lidi by se chodili dívat, jak to „Zlo“ vlastně vypadá a jak to Kábrt krásně namaloval. Srozumitelnost Tvého výtvarného projevu široké divácké veřejnosti, bez ohledu na skrytou intelektuální náročnost obsahu vede k velikému tlaku na prodejnost Tvých prací. Jsem rád, že si uvědomuješ nebezpečí, které je skryto v tom - že si musíme taky koupit jednoho Kábrta, když je to tak pěkné. On tlak na produkci může potlačit schopnost tvůrčího činu a to by byla veliká škoda. Jak říká F.X. Šalda - každé velké umělecké dílo má cosi epického nebo spíše ještě dramatického. Zpívá slávu a krásu činu. Takže, drahý příteli, maluj sobě pro potěchu očí a ducha, maluj hodně a vytrvale. Per se s vlastními pochybnostmi, neustále hledej a nalézej. Ona si to mrška historie sama přebere, co nás přežije a co zanikne, sama určí co je kumšt a co ne.

Václav Heřman

JOSEF KÁBRT - SECESISTA Z LOMNICE

Při příležitosti jeho šedesátých narozenin si vzpomínám na to, jak jsem byl u něho poprvé na návštěvě, v prvním patře činžovního domu stojícího vedle lomnického kostela. Kábrta jsem znal již z československo-francouzského animovaného filmu „Divoká planeta“ i z kouzelné dětské knihy „Jak se zajíček chtěl klouzat“, která stojí v knihovničce mé dcery na čestném místě. Avšak teprve nyní jsem se s ním seznámil osobně a tak jsem mohl poznat alespoň jedno z jeho uměleckých působišť, poněvadž, jak známo, pohybuje se ustavičně mezi pražským filmovým ateliérem a svým lomnickým ateliérem, kde vznikají jeho obrazy a grafika. Když se vstoupí do jeho příjemného obydlí, upoutá oko návštěvníka veliký plakát mistra Alfonse Muchy, přičemž Kábrt si nenechá ujít příležitost, aby nepoznamenal s trochou pýchy, že jde o originální tisk a že takovéto exempláře jsou dnes hledány a objevují se jen zřídka. A poté, kdy jeho laskavá manželka postaví před hosta silnou kávu, ukazuje své obrazy - nejen nové, ale i ty, které vznikly již před několika lety. A člověk je uchvácen nejen vitalitou a přátelstvím tohoto umělce, ale i podivuhodným světem jeho obrazů, v nichž se prolínají vlivy secese s jeho osobní výrazovou silou. Nejlépe si vybavuji řadu listů k Dorianu Greyovi Oskara Wilde, poněvadž v nich lze postihnout určité momenty, v nichž zvláště kulminuje Kábrtovo umění - zasněné smutné dívčí oči, předivo ze skutečnosti a snů, ostré a přitom měkké vedení štětce, neskutečné barevné odstíny. Bylo mně tak, jakoby mne někdo vyvedl z hektického spěchu všedního dne do nějakého poetického světa, avšak stále jsem si uvědomoval, že tyto obrazy se vyjadřují k dnešku, obsahují umělecké poselství, které vyhlašuje boj zlému a horoucně sleduje krásu života a lásku.

Milý Josefe Kábrte, vše nejlepší k šedesátinám
přeje

Dr. Jürgen Schebera
(Lipsko, NDR)

LINKA 136

U Plánovací komise
míjíme obří inzerát:
Přijmou se ženy
ŽENY
ŽENY !

Jedna z těch přijatých
nechá mé oči popást
a pak mi přiloží na lopatky
zpocený doutnák prsu

Mé tělo detonuje
ještě hluboko v noci
když z ohnišť šťastnějších inzerátů
zbývá už jenom popel

Karel Šys

JAK JSEM NAŠEL PŘÍTELE

(Vyprávění ze života)

„Ivo, co bys řekl tomu, kdybychom si zajeli do Lomnice,“ pronesl Jaroušek V., když mne potkal v samoobsluze. „Jsem pro, ale co tam budeme dělat? Pojedeme za děvčaty nebo za kulturou,“ opáčil jsem, máje kulturu na mysli koláče, které tak dobře peče paní Růženka v nedaleké Slané. „Pojedeme na výstavu malíře Josefa Kábrta,“ pravil Jaroušek a pokračoval, „toho znám ještě z mladších let, byl to prima kluk a vzal si pak moc hezkou dívku, která se mně také líbila.“ Což o to, informace to byla dostatečná, ale mně jméno malíře Kábrta nic neříkalo, což bylo Jarouškovi okamžitě patrné z mého protahujícího se obličejce. „To musíš vidět,“ pokračoval Jaroušek, „ten chlap je bomba, maluje senzačně, něco podobného jsi ještě neviděl,“ síla příteleova hlasu nabývala na intenzitě, takže nakupující občanky Zahradního Města se po nás začaly dívat se zvýšenou pozorností. „Dobrá, souhlasím,“ pravil jsem, avšak z mého hlasu neznělo žádné velké nadšení. V duchu jsem se utěšoval, že bude hezké počasí a že ty koláče u paní Růženky stihneme.

Přišel tedy den D, hodina H a my jsme se vydali na cestu. Počasí nám skutečně přálo, a než bys řekl „švec“, byli jsme v rodném městě přítele Jarouška, v Lomnici nad Popelkou.

Vrata Městského muzea v Lomnici se nám otevřela a my, uvítání panem ředitelem, jsme vstoupili do prvního patra, abychom zhlédli výstavu obrazů malíře Josefa Kábrta. A teprve zde jsem pochopil nadšení přítele Jaroslava. Sál byl plný obrazů, velkých i menších, obrazů zářících barva-

mi, v nichž se proplékala realita se sny a vizemi, obrazy realistických plných poesie. Obrazy s krásnými secesními ženami, obrazy s tvářemi mudrců, obrazy s pohádkovými dívkami. A vedle nich kresby. Dokonalé, přesné. Podle popisu těchto kreseb jsem pochopil, že tento Kábrt je totožný s animátorem, kreslípem a režisérem kresleného filmu Josefem Kábrtem, spolupracovníkem Jiřího Trnky a autorem filmů Slavík a růže, Divoká planeta, Obraz Doriana Graye, Svatební košile a řady dalších, které se setkávaly na všech filmových festivalech s úspěchem a za něž autor sklízel zasloužené pocty a uznání.

Když jsme opouštěli muzeum, nedalo mně to a zeptal jsem se, kde Josef Kábrt bydlí. Pan ředitel mávl rukou a pravil: „Táhle na rohu.“ Přešli jsme tedy náměstí, vešli do ukázaného domu, vyšli do prvního patra - a Jaroušek zrozpačitěl. „Snad bychom ani neměli obtěžovat, možná, že nebude doma, je to již strašně dlouho, co jsem ho neviděl, on se na mne nebude pamatovat,“ prostě hledal si řadu výmluv a mne v první chvíli napadlo, jestli zde nehraje nějakou roli dávný mladický spor o tu hezkou dívku. „Když již jsme tady, tak zazvoním,“ řekl jsem a energicky se opřel o zvonek. Za malou chvíli se dveře otevřely, mezi nimi stál příjemně se usmívající pán a hlaholil: „Pěkně vítám, pojďte dále“ - a to dříve, než jsem stačil ze sebe vykoktat, že jsme byli na výstavě, která se nám moc líbila. A než jsme se nadáli, již před námi stála káva, my si začali povídat, rodáci vzpomínat a bylo nám dobře. A také jsme donutili Mistra a pana režiséra, aby nám ukázal něco ze své tvorby. S potěšením jsme se dívali na kresby k filmům, obrazům, na grafiku i na obrazy, které visely kolem nás. A přitom jsme se dověděli, že Mistr miluje secesi, Muchu, pozdně romantický symbolismus a čínskou kuchyni. Když uplynula doba, o níž jsme předpokládali, že je přiměřená pro

slušné lidi na první návštěvě, rozloučili jsme se a slíbili si, že se zase sejdem. Což se také stalo a od té doby jsme se již sešli mnohokrát, z Mistra a pana režiséra se postupně stal Josef a pak již jenom Pepíček. A stále si máme co říci a stále je o čem si povídat. O práci na filmech, o jeho spolupráci s Jiřím Trnkou, Jeanem Effelem, o jeho lásce k Paříži, o filmových festivalech, jichž se zúčastnil. Nejenom však o těch hezkých zážitcích, ale i o jeho tvrdých začátcích, o prvních výstavách v době války, které místo uznání přinesly jen nepříjemnosti, jako tomu bylo na Salónu ve Zlíně v roce 1943, kdy se jeho „Klauni“ setkali s nelibostí německých okupantů. A povídáme si dál, o plánech do budoucna, o tom, co bude ještě třeba udělat, kde ještě vystavovat, co malovat.

Já věřím, že všechny své plány Pepíček Kábrt splní, věřím, že udělá ještě hodně práce a namaluje hodně obrazů. A věřím, že bude mít úspěch. A držím mu palce, zaslouží si to. Za tu práci, kterou již odevzdal, za svou skromnost a pracovitost. Za svou lásku k umění a lidem.

Tak Pepíčku, do toho!

Ivo P.

MÁME SLAVNÉHO RODÁKA

Vždycky mě hrozně míchalo, že moje rodné město Lomnice nad Popelkou nemá žádného slavného rodáka, zatímco okolní města Semily, Jičín, Nová Paka a Turnov mají slavných rodáků habaděj. Toto však jen na úvod - psát chci o Pepovi Kábrtovi. Narodil se u nás v Lomnici n.P. a je jen o dva roky starší nežli já, stejně starý s mým bratrem Miloslavem, s kterým chodil do školy. Vzpomínám-li na jeho mládí - byl kluk jako každý jiný. Líbilo se mně na něm, že se nad námi nepovyšoval, třebaže byl jeho otec legionář a školník, před kterým jsme my kluci měli patřičnou úctu. Pak mně zmizel s očí. Slýchal jsem, že pracuje někde u kresleného filmu. Po roce 1960 se sice proslýchalo, že má v Praze u toho kresleného filmu nějaké ty úspěchy, ale jen proslýchalo. Pepa Kábrt byl hoch stále velmi skromný a nechlubil se tím. V té době jsem byl organizačně činný v tehdejší Závodním klubu Technolenu a pořádal dokonce i výstavy obrazů, ale že Pepa Kábrt také maluje obrazy jsem bohužel nevěděl. To jsem se dozvěděl až v roce 1976 - to jsem pomáhal v Městském muzeu při organizování výstav obrazů a v muzeu se tehdy zastavil lomnický rodák Jarka Břinčil, který žil v Praze a řekl nám, že Pepa maluje a navrhl nám, abychom uspořádali jeho výstavu. Domnívali jsme se, že to je po dohodě s Pepou Kábrtem a tak jsme výstavu naplánovali na měsíc srpen r. 1977. Když se to Pepa dozvěděl, byl trochu překvapen, ale nakonec s výstavou souhlasil. Když se pak před zahájením výstavy objevily v muzeu Pepovy kresby, obrazy a návrhy pro kreslený film, byl jsem zase překvapen já. Nevěděl jsem, co mám dříve obdivovat, zda krásné černobílé kresby s velmi zajímavými náměty, či je-

dínečnou barevnost jeho obrazů. Výstava pak měla u nás v Lomnici velký úspěch. V rámci výstavy byly promítány i jeho animované filmy a tak vlastně tehdy Lomnice n.P. Pepu Kábrta objevila. Pak následovaly výstavy další. V březnu 1978 ve foyeru Divadla E.F. Buriana, v říjnu a listopadu 1978 v Kroměříži v rámci ARS filmu, v září 1979 v Muzeu dělnického hnutí v Semílech, letos v dubnu a květnu v Zakopaném v Polsku, v letních měsících byla velká výstava v Kroměříži, v říjnu opět u nás v Městském muzeu v Lomnici n.P. a připravují se další.

Pepa Kábrt je hoch velmi pilný, při každé návštěvě v jeho lomnickém ateliéru zjišťují, že obrazů i kreseb přibývá, přibývá i zajímavých grafických listů a dovídáme se i o jeho nových úspěších v animovaném filmu - naposledy to byl film „Svatební košile“ na námět K.J. Erbena.

A když to tedy sleduji tak kolem a kolem, tak si uvědomuji, že naše Lomnice n. Pop. přece jen bude mít svého slavného rodáka a vlastně už má.

Vladimír Mikule

POCHYBNOSTI

Řekni mi co já jsem?
Kufr s dvojitým dnem
Vím jen co se děje nahoře
však pravý život zuří pod mořem

Karel Šys

K 60. narozeninám akademického malíře a režiséra Josefa Kábrtě pro přátele jeho umění vydali Vladimír Mikule, Karel Samšíňák a Jaroslav Vitáček. Příspěvky a pozdravy napsali Zasloužilý umělec Jiří Brdečka, Václav Heřman, Jaroslav Hlaváček, Zasloužilý umělec doc. Eduard Hofman, Jiří Holý - laureát státní ceny KG, Ivo Kořán, Vladimír Mikule, Ilja Prachař - laureát státní ceny KG, Ivo Prokop, Jürgen Schebera, Karel Sýs, Otto Šimánek. Titulní stránku, kresby v textu a grafickou přílohu vytvořil

Josef Kábrt

